

субјективни принцип; и напослетку – драмску уметности, која објективно приказује оно субјективно. Њен дисбаланс, међутим, огледа се у потпуном напуштању чулности, што представља корак којим дух напушта уметност као своје станиште и начин постојања. Поезија означава прекретницу са које дух даље одлази или у религијско представљање или у научно мишљење, закључује Хегел.

Свака од наведених уметности тражи да буде предмет проучавања посебне науке, јер појачавање тежње за уметничким сазнањем повлачи за собом и повећање обима тог сазнања, а додатну тешкоћу Хегел види и у *моди* свог времена: да се уметност позиционира као значајнија од филозофије, и то наводно да би се показало да оно конкретно коначно успева да победи и савлада оно апстрактно. Хегел сматра да, премда је много видео када је уметност у питању, није видео *довољно* да би могао потпуно исцрпно да се посвети тој материји. Због тога напомиње оно што треба истаћи и у поглављу у којем разамтрамо појединачне уметности у Хегеловој филозофији: да *наш циљ није да* „поучавамо у познавању уметности и да излажемо историјска сазнања о њој, већ нам је стало само до тога да филозофски упознамо суштинска општа становишта и њихов однос према идеји лепога уколико се она остварује у чулној материји уметности”! Премда архитектура по свом основном карактеру јесте и остаје *симболична*, ипак симболизам, класицизам и романтизам као форме уметности врше на њу одлучујући утицај, услед чега они у њој имају већи значај него у другим уметностима. Скулптура је, наиме, потпуно прожета класицизмом, а музика и сликарство романтизмом, „да њима преостаје релативно мало слободног простора за израђивање типа других форми уметности”. Напослетку, Хегел напомиње да поезија не може бити разликована према симболичком, класичном и романтичком принципу, већ према разликама специфичним за своју сферу, те се због тога разликују епско, лирско и драмско песништво.

Према истим критеријумима, најадекватнији облик романтичке уметности јесте музика и лирика, иако се она огледи и у другим уметностима. Следећи важан критеријум који обележава романтичку уметност јесте њен постепени прелаз у представну сферу, односно у религију, због чега је управо религија, пре свега хришћанство, дубоко обележила романтичку форму уметности. Сликарство је, на пример, постојало и у доба симболичке, и у добра класичне форме уметности, али свој пуни смисао добија тек у романтичкој форми, прецизније: у хришћанској љубави, - наводи Хегел. Ипак, упркос изузетном значају љубави за ову форму уметности, Хегел